

A LES PORTES D'UNA NOVA ERA?

24 març de 2020

COVID-19

Eduard Furró Estany

En plena reacció social per afrontar la pandèmia covid-19, l'aturada sobtada de les activitats i els confinaments domiciliaris estan facilitant disponibilitat de temps, també per a la reflexió.

Però la realitat és que portem anys transitant temps difícils on a diari veiem i rebem alertes de com els problemes s'amunteguen i agreugen.

Les conseqüències derivades del desgavell climàtic, la precarietat i l'atur laboral creixent, l'increment de les desigualtats socials, els conflictes bèl·lics, la pèrdua accelerada de biodiversitat, l'esgotament dels recursos, la contaminació de les aigües i l'atmosfera. Tots ells són també greus atacs a la salut, i de tal gravetat que estan posant en risc la vida en el planeta i per tant la dels nostres fills, nets i generacions futures.

No obstant i fins ara, la reacció social enfront d'aquests greuges, podríem dir que ha despertat inquietud en bona part de la societat, però tímidament efectiva quant a mesures d'acció.

Avui però, i de sobte, hem ensopagat amb un element microscòpic que ataca la salut de cadascun sense excepció.

Hem pres consciència individual de la gravetat i els òrgans de govern han decidit aturar de forma dràstica les activitats, gairebé de tot tipus (tant mercantils com de lleure), llevat de la sanitat, els mitjans de comunicació i la producció i distribució d'aliments.

Unes mesures que es van reproduint arreu del planeta a mesura que es propaga la pandèmia.

No hem dubtat ni un instant en aturar i obviar tots aquells tòpics que utilitzem per justificar l'inacció enfront dels greuges que realment amenacen la vida, i que curiosament no deriven de cap virus ni atac alienígena sinó de la tossuderia en mantenir l'actual sistema energètic i els models de comportament social.

Ara la prioritat és alentir la transmissió de la covid-19 per poder atendre els casos de més gravetat sense col·lapsar els serveis sanitaris.

De cop, el consumisme, les borses, els fons d'inversió, les finances, el manteniment dels oligopolis, les precarietats laborals, els deutesetc..... ja no suposen cap impediment de canvi ni requereixen cap mena de prioritat.

Tots els tòtems intocables han quedat aparcats com correspon a la seva irrellevància vital.

!! ALERTA !!..... ha tingut que ser un virus microscòpic, sembla que de la família dels gripals, el que ha posat en entredit totes les bretolades argumentals que pretenen prioritzar per sobre de la vida, els interessos d'un model energètic, financer i de comportaments socials totalment insostenibles i obsolets.

Passarà l'onada de la covid-19 i l'aturada mundial haurà deixat un rastre de desgavells econòmics familiars i empresarials. Les accions hauran canviat de mans a les borses, els bancs internacionals injectaran diner virtual (apunts contables), retornarem als que fer habituals, tornarem a posar en marxa les activitats productives, el sistema financer gestionarà el nou deute, ens adaptarem als nous escenaris i la vida continuarà el seu camí (no sabem ben bé cap a on) , la majoria més empobrits i uns quants més enfortits de poder.

Al menys aquesta sembla ser la sensació que s'està deixant entreveure si copsem el sí de la societat.

Però el resultat d'aquest entrebanc no te per que ser solament aquest. Tenim l'oportunitat d'aprofitar els missatges d'aquesta situació per forjar un nou equilibri a traves de noves escales de valors i maneres de fer les coses.

A parer meu, el **primer missatge** pedagògic d'aquesta pandèmia és el decidits i solidaris que podem arribar a ser enfront d'una amenaça global, si es planteja un objectiu clar acompanyat d'un pla d'acció que defineixi el paper que hem de jugar cadascú.

Però vet aquí quina paradoxa !!!

A partir d'un virus passatger, haurem estat capaços d'aturar les activitats, amb el missatge de restar confinats cadascú a casa seva i tornar, si escau més empobrits, a reprendre la marxa quan escampi la pandèmia.

Però per contra ens resistim a substituir un model energètic de fonts fòssils i nuclears per un basat en les fonts netes i renovables d'accés a l'energia, clau per evitar la fi de la vida al planeta, que a més aporta llocs de treball i potencia les economies productives internes.

Quin és l'origen d'aquest contrasentit?.....on és la seva arrel?.....

No ens adonem que és impossible mantenir la salut envoltats d'ecosistemes malalts?

Tal vegada, la transformació del sistema energètic i de comportaments socials no engeguen amb força degut a la manca de convicció dels òrgans de govern per dibuixar un projecte col·lectiu i un pla d'acció que defineixi, de forma clara, el paper que hem de jugar cadascú?.....o ens manca convicció social?o un barreig d'ambdues?

Un **segon missatge**. Continuar amb models energètics fòssils i nuclears, ús insostenible dels recursos i contaminació sistemàtica de les aigües i l'atmosfera, evidentment no te ni cap ni peus. Però defensar l'inacció de canvi en ares a una manca de recursos financers és una fal·làcia perversa que ha quedat avui completament demostrada.

I encara en podem extreure un **tercer missatge**.

Un cop assumit que caldrà un nou endeutament per superar l'aturada temporal del gruix de l'economia productiva, l'eina més efectiva seria, sens dubte, centrar l'esforç en la *Transformació del Sistema Energètic a Fonts Renovables, l'economia circular i la producció en km0*, com elements generadors de llocs de treball i progressiva internalització de les despeses exteriors per compra de combustibles fòssils i urani, aliments i altres matèries.

L'humanitat hem d'encarar, de forma ferma i decidida (tal com estem fent avui enfront de la covid-19), el repte forçós d'una transformació integral del sistema tecnològic, econòmic i social que afecta directament a tres pilars base:

- a) El sistema energètic.
- b) L'ús dels recursos finits del planeta.
- c) Els comportaments socials.

Però fem un repàs ha com a estat el procés evolutiu de l'humanitat per intentar obrir un petit anàlisi de reflexions vers els reptes de canvi que hem anat afrontant i com podem encarar el proper.

El desenvolupament de la nostra espècie, encara que breu respecte dels temps cosmològics, no deixa d'haver estat un llarg camí a la nostra escala.

Sembla que fa dos milions i mig d'anys es varen començar a desenvolupar cinc espècies d'avantpassats, que els registres indiquen que es varen unificar en tres branques principals;

L'Homo Rudolfensis, l'Ergaster i el Sapiens, que varen encarar un **primer gran salt** qualitatiu..... la iniciació, control i ús del foc ara fa uns 400.000 anys, és a dir l'aprofitament de la biomassa com a primera font renovable d'accés a l'energia.

A partir d'aquí sembla que solament varem continuar els que ens autoanomenem "Sapiens" a partir d'un **segon salt** important, aquest cop cognitiu..... fa tan sols 70.000 anys.

Fa uns 12.000 anys varem assolir un **tercer gran salt**..... el pas de caçadors recol·lectors a grangers ramaders i la incorporació de noves fonts d'energia renovable en base a l'aprofitament dels corrents d'aigua i el vent.

I així fins fa uns 500 anys en que varem iniciar un **quart gran salt**la revolució científica..... la revolució del coneixement.

I és a partir de la revolució científica, que el descobriment de grans reservoris enterrats de restes fòssils de carboni vegetal i bosses de restes orgàniques descompostes, va permetre fer un **cinquè salt**, decisiu quan a les quantitats d'energia disponible, i avançar de forma accelerada durant els darrers dos cents anys.

Però amb aquesta espiral frenètica de necessitats bàsiques, banals, creatives i accelerades per l'ús a dojo d'aquests reservoris de fusta, carbó, petroli, gas, urani i un xic de renovables, hem encetat aquest segle XXI amb cinc realitats constatades i tres reptes ineludibles que afrontar.

Quan a realitats :

- 1) La fi palpable dels recursos finits dels reservoris de combustibles fòssils i urani.
- 2) L'ús insostenible dels recursos finits del planeta.
- 3) La insostenible contaminació de l'atmosfera i les aigües.
- 4) La contaminació radioactiva dels ecosistemes.
- 5) I el desgavell de l'equilibri termodinàmic del planeta.

Quan a reptes:

- a) La necessària substitució imminent del model d'obtenció d'energia
- b) Els canvis de comportament social vers l'ús eficient i sostenible dels recursos.
- c) L'aturada i regressió del canvi climàtic.

Tot ens indica doncs que necessitem assolir un nou i SISE gran salt qualitatiu.

Un salt que jo m'atreveixo a qualificar com de veritable canvi d'era a escala humana.

El model podrà haver estat vàlid durant els 400.000 anys que haurà durat l'era del foc, però avui ha arribat ja a la seva fi per ser substituït per un de nou fonamentat en l'ús sostenible dels recursos i l'aprofitament de les fonts renovables d'accés a l'energia, netes i inesgotables a la nostra escala.

I aquest ha de ser ja el marc en que desenvolupem les activitats econòmiques.

Avui tenim ja perfectament constatat la fi dels recursos energètics fòssils i urani.

Tenim constatat el desgavell climàtic, la pèrdua de biodiversitat, el mal ús del recursos i també que aquesta i altres futures pandèmies, a ben segur, tenen i tindran qualcuna arrel en aquests comportaments i/o ves a saber en quin nou i tortuós enginy sorgit d'aquest atzucac de model obsolet.

Aquest estiu s'han tornat a batre rècords de temperatures arreu, també a l'Artic i a Siberia on aquest juliol i Agost passats hi han agut ja incendis forestals sense precedents. Però també a l'Antartida on aquest estiu s'han registrat temperatures de 20°C.

Com diu el Doctor en Filosofia i Sociologia, Joaquim Sempere, ens hem instal·lat en un nivell de metabolisme social totalment insolidari i insostenible.

Sabem com utilitzar els coneixements científics i les tecnologies al servei del que ja comencem a anomenar l'economia circular, canviar l'abús per l'ús responsable i disposem de les eines socials i tecnològiques per implementar l'estalvi, l'eficiència, la reutilització i el reciclatge.

I en la base de tots aquests canvis està la transició del sistema energètic a un model 100% fonts renovables.

La transformació ordenada del sistema energètic pot ser una guia bàsica alhora que màquina tractors i dinamitzadora del canvi social i per tant també d'inici d'un nou sistema de desenvolupament de l'economia.

El passat mes de Juny vaig tenir el plaer d'assistir, com a convidat, a l'exposició que va fer el Director de Criteris al Cercle d'Economia de Menorca.

Amb bon criteri ens deia que avui el diner ha perdut tot el seu valor com a producte. Avui si volem obtenir alguna rendibilitat cal arriscar i molt.

I jo mentre escoltava pensava.....arriscar a on?..... en què?

Apostant en fons d'inversió en combustibles fòssils que tenen data de caducitat imminent?

O en productes de casinos financers instal·lats en un model obsolet on ni tan sols sabem qui mou la ruleta ni què o qui o perquè s'atura?

La realitat és que tots intuïm i patim la necessitat d'un canvi, però massa sovint encara ens volem aferrar a un sistema obsolet, en el que anem proclamant que el PIB va bé mentre el diner perd el seu valor, creix l'atur, disminueix el benestar social, comencen les migracions i es tanquen cada cop més expectatives de futur per els nostres fills i nets.

Tan de bo aquest aturada covid-19 sigui decisiva per despertar sensibilitats i alertes que facilitin reflexionar i qüestionar què estem fent i en que estem pensant, entossudits en un model obsolet que amenaça tota la vida al planeta.

Tan de bo sortim tots d'aquest entrebanc, l'abans possible, i reprenguem les activitats amb la convicció ferma d'obrir portes a una nova era.

Una era de futur a partir de cinc objectius bàsics:

- 1) Reduir al mínim la circulació de productes i energia.
- 2) Ús de fonts renovables, obtenció d'aliments i fabricació de productes.... tots ells en km0.
- 3) Conservació dels ecosistemes i ús sostenible dels recursos.
- 4) Recuperació de la biodiversitat.
- 5) Maximitzar la circulació transversal dels coneixements.

Sortir d'aquesta pandèmia amb un criteri clar de canvi d'era, almenys ja seria un magnífic resultat positiu i les nostres actituds i accions vers aquest repte ens diran si realment mereixiem l'auto-qualificatiu de Sapiens o simplement va ser una bretolada més.

Eduard Furró Estany
24 de març de 2020